

PLIVAC MUHAREMA-HARKA

SJEĆANJA NA BRAĆU RIFETA I MUHAREMA PLIVCA

Naša je porodica bila radnička, bolje rečeno - proleterska, koja je kao i sve druge jedva obezbjeđivala minimalne uslove za egzistenciju. Otac Bego i majka Hafa, rođena Agić, koja je radila kao fabrička radnica u Fabrici duvana, izveli su na put četvoro djece živeći u maloj bosanskoj kućici u Kotorvaroškoj ulici. Poslije očeve smrti majka nas je podizala sa svojim malim prihodima fabričke radnice. Svi smo s njom živjeli u dvije male sobice. Kao radnica bila je član sindikata URSS-a učestvujući u sindikalnim akcijama koliko su joj mogućnosti dozvoljavale. Njenim stopama pošla su i djeca, uključujući i mene kao djevojčicu, kada sam nastupala u šegrtskom horu RKUD "Pelagić".

Od sve djece politički je bio najaktivniji Rifet, čije je pravo ime bilo Refik. Rodio se 10. januara 1915. godine u Banjoj Luci. Poslije završetka osnovne škole pohađao je limarski zanat. Radio je kod limara Murina, a zatim kod Altarca. Medjutim, nigdje nije mogao obezbjeđiti duži i stalniji posao jer ga nije bilo. Zbog toga je morao tražiti zaposlenje u drugim mjestima. Neko je vrijeme radio u Kraljevu, mislim u Fabrici aviona, ali stalni posao dobiva tek u "Ikarusu" u Zemunu. No, sve su to bila zaposlenja tek poslije otsluženja vojske, a do tada morao je tu i tamo tražiti neki poslić, ali ga nije nalazio tako da cijela porodica veoma teško živi. U vojsku odlazi 21. aprila 1936. godine i vraća se 21. oktobra 1937. godine nakon 18 mjeseci vojničke službe u

Trećoj bateriji 5. divizionu protivavionske artiljerije u Kraljevu. Tamo je završio školu kaplarskih pripravnika. Iz nekih političkih sukoba kažnjen je u vojsci sa 22 dana zatvora i 4 dana pritvora, kako je stajalo u njegovoj vojničkoj knjižici, ali nam o tome nije htio ništa govoriti. Tamo je upoznao neke drugove, koji su mu kasnije omogućili da se zaposli u Kraljevu. Tako je u Srbiji ostao do 1941. godine. U 1940. godini je mobilisan i služio 59

dana u nekoj jedinici protivvazdušne odbrane. Radi odlaska u rezervu morao je doći u Banju Luku, prijavljujući se Gradskom poglavarstvu na vojnu dužnost 13. jula 1940. godine. Mislim da je i tada služio u Kraljevu, kako je uneseno u vojnu knjižicu.

Poslije kapitulacije jugoslovenske vojske vraća se u Banju Luku. Od Udruženja zanatlija 28. aprila 1941. godine dobio je radnu knjižicu, ali mi nije poznato iz kojih je razloga unesen 5. juni 1919. godine kao dan rođenja. Mislim da je nešto kombinovao da ga ne mobilišu u neku vojnu jedinicu. Međutim, ipak je mobilisan u domobranstvo. Jedinica je bila smještena u Kastelu. Odmah se uključio u ilegalni rad iznoseći iz Kastela ono što je mogao. Uvijek je ponešto iznosio iz Kastela. Međutim, oružje nije mogao. Tamo je s nekim drugovima bio povezan, ali mi nije poznato s kim. Znam samo da su oružje iz Kastela spuštali niz zid i bacali u Vrbas. To su kasnije drugi odnosili. Prema kazivanju, među njima je bio i Hasan Eminović.

Jednog dana 1941. godine došli su do naše kuće Anto Jurinčić i, čini mi se, Atif Biščević. Trebalo je da se o nečemu s Rifetom dogovore. Međutim, ubrzo nailaze agenti da izvrše pretres. Anto i Atif uspjeli su da pobjegnu, ali su Rifeta uhapsili. Hapšenje je izvršio Nijaz Bilalović. Međutim, u kući nisu ništa našli što bi brata kompromitiralo. Nakon dva do tri dana njega su pustili. Dobro se sjećam da je poslije njegovog povratka iz zatvora dolazio jedan od agenata rekavši da će ipak naći dovoljno dokaza da Rifeta uhapsi. Ubrzo su agenti ponovo došli i izvršili kompletan pretres kuće i dvorišta, ali ponovo nisu ništa našli. Rifeta nisu uhapsili, ali je bilo rizično da ostane. Odmah je krenuo preko Rebrovca u partizane jula 1941. godine.

Do odlaska u partizane Rifet je veoma aktivno radio u cijelom periodu od maja 1941. godine. Stalno su mu dolazili mnogi drugovi, a naročito Avdo Hercegovac-Brzac, Rizo Golalić i mnogi drugi. Dolazila je i Zaga Umičević, ali mi nije poznato šta je sa Rifetom ili Muharemom razgovarala. Sjećam se da je Rifeta upozorila na neopreznost Muharema, koji svojim ponašanjem dovodi u opasnost i sebe i druge. Naime, Muharem je u našoj bašti čistio neko oružje koje je bilo izvadjeno iz Vrbasa. Mislim da je ona naišla kad je on rasklopio oružje i vršio podmazivanje. Za dovoženje tog oružja Muharem je angažovao jednu grupu dječaka, koji su oružje vozili u nekim tačkama.

Tek poslije rata sam čula da je Rifet bio u jednoj udarnoj grupi sa izvršenje nekog povjerljivog zadatka, kao i u jednoj grupi koja je vršila pripreme za oslobađanje zatvorenika iz zatvora. Šta više, čula sam da je dobivao i neke druge povjerljive zadatke još u junu 1941. godine.

Veoma aktivno je radio i naš najstariji brat Safet. On je radio kao šofer u Uredu za kolonizaciju, gdje je djelovala ilegalna grupa aktivista na čelu sa Rudi Čajavecom. On je kamionom prevozio ilegalni materijal još sa nekim šoferima do partizanskih punktova prema Laktašima. Radio je tako sve dok nije mobilisan i poslan u 5. satniju 17. jata vojnog aerodroma Rajlovac. Njegovi drugovi su nastojali da izdejstvuju premještanje u Banju Luku. U jednoj dopisnoj karti od 4. maja 1942. godine piše mu Lutvo, s potpisima ostalih drugova iz Ureda za kolonizaciju: "Kod nas je sve po starom... Ja sam rekao Šefu da gleda kako bi prebacio ovamo, pa je obećao. Vidjećemo. U ostalom, strpi se malo...". U prvoj rečenici dao mu je do znanja da je rad nastavljen "sve po starom".

Safet je bio najstariji. Rodjen je 18. februara 1914. godine. Nakon osnovne škole završio je automehaničarski zanat. Vojску je služio od 1. novembra 1935. do 1. novembra 1937. godine u Drugoj eskadrili vojnog aerodroma jugoslovenske vojske u Sarajevu. U vojsci je osposobljen za aviomehaničara prve klase. U 1940. godini služio je rezervu u trajanju od 58 dana, kao i Rifet. U partizane se uspio prebaciti tek 15. marta 1944. godine, u Timočki odred XX krajiške brigade.

Muharem Plivac otišao je u partizane 4. aprila 1943. godine. Bio je Srednjobosanskoj brigadi, gdje je poginuo kao komandir čete (2. četa 1. bataljona) u selu Perkovića han kod Žepča 1. marta 1945. godine. Muharem je pohađjao Stručnu produžnu školu u Paliluli Beograd, gdje ga je zatekao i rat u aprilu 1941. god. Tada je on sa Rifetom i došao u Banju Luku. Pohađjao je vodoinstalaterski zanat.

Rifet je mnogo govorio o radničkom pokretu u Beogradu, aktivnosti sindikata, djelovanju Komunističke partije. Mislím da je još u Beogradu primljen za člana KPJ jer se odmah po dolasku u Banju Luku odmah angažuje u ilegalnom radu.

Odmah do naše kuće bila je kuća Nijaza i Safeta Kovačevića. Nijaz je otišao u partizane 1941. godine i ostao sve do četničkog puča u aprilu 1942. godine, kada se vraća u Banju Luku. Nje-

gov brat Safet, koji je do tada bio domobran, odlazi nekako u to vrijeme u partizane, gdje je i poginuo. Znam samo da je Safet ~~poginuo~~ otišao u partizane prije nego što je Nijaz došao u Banju Luku nakon četničkog napada na bolnicu u Čemernici.

Od partizanskih simpatizera i saradnika spomenila bih kuće Aziza Muftića (čiji je brat Huso poginuo još 1941. godine kao partizan u Slavoniji), Zijada Ibrahimbegovića (koji je ubijen pod neobjašnjivim okolnostima), Ilije Vukmanovića (čija je kuća bila odmah do naše) i Smaje Gluhača (čiji je sin poginuo kao partizan). Znam da su Rifet i Muharem išli u kuću Ilije u vrijeme prikupljanja oružja.

U vrijeme pred odlazak Muharema u partizane dolazila je u našu kuću Adeviya, sestra Muharema Hercegovca, da nešto saopšti Muharemu. Nije prošlo dugo vremena poslije toga i uslijedila je neka provala. Uhapšeni su Muharem, a i najstariji brat Safet, zatim Adeviye Hercegovac i Almasa Kovačević, žene Safeta Kovačevića. Međutim, ne sjećam se koliko su bili u zatvoru.

Sjećam se da je Muharem prilikom odlaska u partizane nosio sa sobom neke skice neprijateljske odbrane. Dobio je i zadatak da iz Banje Luke izvede i nekog sudiju, kome je trebalo suditi zbog učešća u donošenju presuda. Mislim, da je ovaj zadatak ~~uspio~~ uspio izvršiti. *novig.*

18. maj 1977. godine
Banja Luka

*Plivac
Hanka*

Plivac Hanka
(Plivac Muharema)

Arhiv Bos. krajine B. Luka

ABK 209-008-052